

Адаменко А. В.

КПІ ім. Ігоря Сікорського

ПРОБЛЕМИ АКТИВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНСЬКОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

В умовах повномасштабної війни українське підприємництво зіткнулося з безпрецедентними викликами, що загрожують економічній безпеці та конкурентоспроможності національної економіки. Мікро-, малі та середні підприємства (ММСП), які становлять 99,98% усіх суб'єктів господарювання, забезпечують 74% робочих місць та створюють 64% доданої вартості країни [1]. Однак нестабільність, спричинена військовими діями, макроекономічними шоками, руйнуванням інфраструктури та регуляторними ризиками, критично гальмує розвиток підприємницького сектору. За даними Міністерства економіки України, промислове виробництво у першому півріччі 2024 року скоротилося на 13,8%, що свідчить про глибокі структурні проблеми [2].

Основною метою дослідження є визначення ключових проблем активізації економічного потенціалу українських підприємств в умовах кризи та обґрунтувати комплекс заходів щодо їх подолання з урахуванням вітчизняного та міжнародного досвіду державної підтримки бізнесу. Об'єкт дослідження — українські підприємства малого, середнього та великого бізнесу в умовах воєнного стану та економічної нестабільності. Предмет дослідження — механізми, інструменти та стратегії активізації економічного потенціалу підприємств, включаючи державну підтримку, фінансові механізми та організаційно-управлінські заходи.

Безпекова ситуація визнана основним фактором, що впливає на очікування підприємств щодо перспектив відновлення [1]. Систематичні атаки на енергетичну та критичну інфраструктуру призвели до енергодефіциту, що негативно позначилося на діловій активності: індекс бізнес-активності у червні 2024 року впав до 43,6 пунктів [3].

Компанії, частка яких складає 84%, відчувають труднощі з доступом до фінансування [4]. Більшість компаній повідомили про збитки до 100 тис. доларів США, причому найбільше постраждав будівельний сектор [1]. Слабкий рівень банківського кредитування та обережний підхід підприємств до залучення нових інвестицій через непередбачуваність подальших подій обмежують можливості розвитку.

За оцінками дослідницької компанії «Advanter», станом на серпень 2024 року 34% підприємств відчували дефіцит персоналу [4]. Рівень безробіття, хоча і знизився до 15,1% у листопаді 2024 року проти 19% у 2023 році [2], все ще залишається критично високим. Інфляція у 2024 році пришвидшилася до 10,7% [5], що перевищило прогнози Національного банку України.

Макроекономічна нестабільність, інституційна слабкість та нерозвиненість фінансової інфраструктури створюють додаткові бар'єри для підприємницької діяльності. Більшість компаній орієнтовані на внутрішній ринок з обмеженою присутністю на зовнішніх ринках [1]. Хоча експорт товарів і зріс на 12,1% до \$38,9 млрд у 2024 році, негативний торговельний баланс склав \$35,7 млрд [3].

Для вирішення проблеми Уряд України реалізує комплексні програми підтримки бізнесу, включаючи програму "Доступні кредити 5-7-9" — забезпечення доступу до пільгового кредитування [6], програму грантів "єРобота" — з початку 2024 року держава інвестувала понад 11 млрд грн у розвиток МСП через гранти, які отримали понад 10 тисяч українців [7], а також програму "Власна справа" — станом на початок 2025 року держава інвестувала 5,5 млрд грн через гранти на розвиток бізнесу [7].

У вересні 2024 року Уряд схвалив Стратегію відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого і середнього підприємництва на період до 2027 року [8]. Стратегія передбачає відновлення зруйнованих підприємств за принципом "build back

better", зелений перехід та цифрову трансформацію, інноваційний розвиток та інклюзивність бізнесу, залучення жінок, людей з інвалідністю, ВПО і ветеранів.

Окрім цього, Україна і Німеччина запустили Альянс стійкості МСП для координації зусиль у розвитку екосистеми МСП та мобілізації нових ресурсів. Європейський банк реконструкції та розвитку надає гранти для МСП на суму від 25% до 75% вартості консалтингових послуг (до 10 тисяч євро) [8].

Передбачено також створення національної мережі інноваційних бізнес-центрів за стандартами Європейської мережі бізнес- та інноваційних центрів (EBN), розширення мережі інформаційних пунктів підприємця та розвиток онлайн-платформ для доступу до альтернативних способів фінансування [6].

Також розширення доступу до ринків відбувається шляхом залучення малого та середнього бізнесу до здійснення заходів із соціально-економічного розвитку окремих територій та участі в державних закупівлях [6].

Отже, українське підприємництво демонструє високу стійкість до негативних факторів воєнного часу, проте для повноцінної активізації економічного потенціалу необхідна системна державна підтримка. Комплексний підхід, що включає фінансові механізми (пільгове кредитування, гранти), стратегічне планування, міжнародну співпрацю та розвиток інфраструктури, здатен забезпечити сталий розвиток підприємницького сектору навіть в умовах нестабільності.

За оцінкою Міністерства економіки, ВВП України у 2024 році зріс на 3,6% [3], що підтверджує ефективність реалізованих заходів. Проте для досягнення довоєнного рівня економіки необхідне продовження та розширення програм підтримки, особлива увага до інноваційного розвитку, цифрової трансформації та залучення підприємств до міжнародних ринків.

Перелік посилань:

1. Програма розвитку ООН в Україні (UNDP). Оцінка впливу війни на ММСП. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-04/undp-ua-smb-2024.pdf>
2. Економічні підсумки 2024 року для України: виклики, досягнення та перспективи. URL: <https://money.comments.ua/article/economy/ekonomichni-pidsumki-2024-roku-dlya-ukraini-vikliki-dosyagnennya-ta-perspektivi-754214.html>
3. Ukraine's economy 2024. GMK Center. 2025. URL: <https://gmk.center/en/infographic/ukraines-economic-development-dynamics-slow-down-in-2024/>
4. Ukraine's economy is forecast to grow by 3-5% in 2024. GMK Center. 2023. URL: <https://gmk.center/en/posts/ukraines-economy-is-forecast-to-grow-by-3-5-in-2024/>
5. Національний банк України. Рівень інфляції. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/komentar-natsionalnogo-banku-schodo-rivnya-inflyatsiyi-u-2024-rotsi>
6. Підтримка малого і середнього підприємництва. Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/reformi/ekonomichne-zrostannya/pidtrimka-malogo-i-serednogo-pidpriyemnictva>
7. eРобота: Гранти. Міністерство економіки України. 2024-2025. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=94321ef8-1418-479c-a69f-f3d0fdb8b977>
8. Стратегія розвитку ММСП до 2027 року. Міністерство економіки України. 2024. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=161fb74b-c8ad-4cc5-b7ed-645962eb2e28>